94. Ὁ ὀφθαλμὸς ὅμοιος πρὸς τεχνητὸν φακόν.

Ὁ ὀφθαλμὸς δ' ὡς φακὸς πρὸς ὅν, ὡς εἴρηται, παραβάλλεται ἐν συνόλῳ διὰ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ σχήματος αὐτοῦ καὶ ὃν διακρίνουσιν εἰς ἀμφίκυρτον ἢ πεπιεσμένον ἑκατέρωθεν ἢ καὶ σφαιροειδῆ, οἷος εἶνε παρὰ τῷ νεογνῷ ὁ κρυσταλλοειδὴς φακὸς (Λ. Π. Γ', σ. 547) διαφέρει κατά τι τοῦ τεχνητοῦ.

Εἶνε μὲν ὡς ἐκεῖνος ἀμφίκυρτος ἐν συνόλῳ ἐξεταζόμενος, ἀλλὰ σύγκειται ἐξ ἑτερογενῶν συστατικῶν, ἐν οἷς παρατηρεῖται διαφορὰ περὶ τὴν θλαστικὴν δύναμιν καὶ τὸ μεταβλητὸν τῆς μορφῆς αὐτοῦ (πρβλ. Βουσάκ. Φυσιολογ. σ. 354)· διότι περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ, ὡς εἴρηται, ἕτερον φακόν, τὸν κρυσταλλοειδῆ, οὗτινος ἡ ἐλαστικὴ δύναμις αὐξάνεται ἢ ἐλαττοῦται κατὰ τὴν ἀνάγκην· ἕνεκα τούτου ὁ ὀφθαλμὸς καθίσταται ἀσυγκρίτως τελειότερος περὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ τεχνητοῦ.

Ὁ ὀφθαλμὸς διὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ ταύτην πρὸς τὸν τεχνητὸν φακὸν κέκτηται ἁπάσας τὰς φυσικὰς ἰδιότητας αὐτοῦ· διὸ γνωρίζων τις τὰς ἰδιότητας τοῦ τεχνητοῦ φακοῦ δύναται νὰ γνωρίσῃ καὶ τὰς τοῦ ὀφθαλμοῦ (πρβλ. Ἀργυρόπουλον, Φυσική, 1895. σ. 313—9).

Ὅ,τι λοιπὸν γιγνώσκομεν εἰς τοὺς φυσικοὺς περὶ τῶν τεχνητῶν φακῶν ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὸν παρεμφερῶς λειτουργοῦντα ὀφθαλμὸν ἀναφορικῶς εἴς τε τὰς ἑστίας καὶ τὸ ἀνάστροφον τῶν εἰκόνων (πρβλ. Βουσάκ. Φυσιολ. σ. 354).

Καὶ δὴ 1ον ἐν τοῖς φυσικοῖς φακοῖς· ἐν μὲν τοῖς φυσικοῖς φακοῖς αἱ ἐκπεμπόμεναι ἐξ ἑκάστου τῶν σημείων φωτεινοῦ ἢ φωτιζομένου σώματος φωτειναὶ ἀκτῖνες προσπίπτουσιν ἐπὶ τὴν κυρτὴν ἐπιφάνειαν τοῦ φακοῦ, δίκην δεσμίδος κωνοειδοῦς, ἔχουσαι βάσιν μὲν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, κορυφὴν δὲ τὸ φωτεινὸν σημεῖον· ἐν ᾧ δὲ αἱ ἀκτῖνες αὗται εἰσδυόμεναι εἰς τὸν φακὸν διαθλῶνται ἀποκλίνουσαι τῆς εὐθείας, καὶ πάλιν διαθλῶνται, ἐν ᾧ ἐξέρχονται τοῦ φακοῦ, καὶ ἐγκλίνουσαι διὰ τὴν ἐπὶ τὸ ἔλαττον διαφορὰν τῆς πυκνότητος, συμπίπτουσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον.

Τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο τῆς συμπτώσεως ἁπασῶν τῶν διὰ τοῦ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ Δ της Σ.Τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

φακοῦ διηκουσῶν φωτεινῶν ἀκτίνων λέγεται ἑστία (Βουσ. Φυσιολ. 352. Ἀργυρόπουλ. ἔνθ' ἀν. σ. 314).

Καὶ τῶν μὲν ἐν ἀπωτάτῃ ἀποστάσει μέχρι τοῦ ἀπείρου κειμένων φωτεινῶν σωμάτων αἱ ἐκπεμπόμεναι ἀκτῖνες βαίνουσι παραλλήλως πρὸ τοῦ φακοῦ, ἀλλ' ἐν ᾧ διήκουσι δι' αὐτοῦ, διαθλῶνται διττὴν διάθλασιν, ὡς ἤδη εἴρηται, τὴν μὲν εἰσδυόμεναι, τὴν δὲ ἐξερχόμεναι· ἀλλ' ἅπασαι μετὰ τὴν ἀπόκλισιν καὶ ἔγκλισιν αὐτῶν συμπίπτουσι διὰ τὴν ἄπειρον ἀπόστασιν, ἐξ ἧς ἐκπορεύονται, ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἑστίαν, τὴν καλουμένην κυρίαν ἑστίαν· τῶν δὲ ἐγγυτέρω κειμένων σωμάτων ἔχουσι τὴν ἑστίαν εὐμετάβλητον κατὰ λόγον τᾶς ἀποστάσεως, σχηματιζομένην ἐγγὺς μὲν τοῦ φακοῦ, ὅταν τὸ σῶμα εὑρίσκηται ἐν μεγάλῃ ἀποστάσει, μακρὰν δὲ τοῦ φακοῦ, ὅταν τοὐναντίον.

2ον ἐν τῷ ὀφθαλμῷ· ἐν δὲ τῷ ὀφθαλμῷ οἱ κῶνοι τῶν διηκουσῶν φωτεινῶν ἀκτίνων ἔχουσι τὴν μὲν κορυφὴν ἐν τῷ φωτεινῷ σημείῳ, τὴν δὲ βάσιν ἐπὶ τῆς κόρης.

Οἱ φωτεινοὶ δ' οὗτοι κῶνοι διαθλώμενοι ἐγκλίνουσιν ἐπὶ τὸν ἀμφιβληστροειδῆ, σχηματίζοντες τοὺς λεγομένους ἀμφιβληστροειδικοὺς κώνους.

Οἱ ἀμφιβληστροειδικοὶ δ' οὗτοι κῶνοι ἔχουσι τὴν μὲν βάσιν ἐπὶ τῆς κόρης, τὴν δὲ κορυφὴν ἐπὶ τῆς ἑστίας τῆς κατὰ τὸν ἀμφιβληστροειδῆ (πρβλ. Λουκ. Παπαϊωάννου, Ἀνατομικ. τοῦ ἀνθρώπου τόμ. Γ', σ. 547—8).

Αἱ ἀκτῖνες δ' αἱ ἐκπορευόμεναι ἐξ ἑκάστου τῶν σημείων τοῦ φωτεινοῦ ἢ φωτιζομένου σώματος (πρβλ. ἀνωτέρω 1ον) διήκουσαι τὸν φακὸν καταλήγουσιν εἰς τὴν ἑστίαν, ἐν ᾗ ἐντυποῦνται· ἐντυποῦνται δὲ ἀνὰ μίαν χωρὶς καὶ κατὰ τὴν τάξιν, ἣν ἔχουσιν ἐν τῷ φωτεινῷ σώματι· καὶ οὕτως ἕκαστον σημεῖον εἰκονίζεται ἐν τῇ ἑστίᾳ, ἐκ δὲ τῆς παραστάσεως ἁπάντων τῶν σημείων σχηματίζεται ἡ εἰκὼν τοῦ φωτεινοῦ σώματος· οὕτω δὲ σχηματίζεται καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ φωτεινοῦ ἢ φωτιζομένου σώματος ἐν τῷ ὀφθαλμῷ μετὰ τῆς σημειωθείσης μόνον διαφορᾶς, ἤτοι ὅταν τὸ ἀντικείμενον εὑρίσκηται ἐγγὺς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ εἰκὼν αὐτοῦ σχηματίζεται ὄπισθεν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ὅταν δὲ πορρωτέρω, προσάγεται ἀναγκαίως ἐντεῦθεν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς πρὸς τὸν κρυσταλλοειδῆ (§ 276. 282).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Π.Λ. της Κ.Π.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ἐκ τῶν εἰρημένων δὲ γίγνεται δῆλον, ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ ἀντικειμένου ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σχηματίζεται ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ ὑαλώδους σώματος ἢ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἕνεκα τῶν περὶ τὸν κρυσταλλώδη φακὸν σπουδαίων μεταβολῶν (πρβλ. Βουσ. Φυσιολ. 35.—Λ. Παπαϊωάν. Ἀνατ. τομ. Γ', σ. 547) προσβαλλομένης ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς τῶν ῥαβδωτῶν καὶ τῶν κωνικῶν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς στιβάδος σωματίων, (Λ. Παπ. Γ', σ. 555—6, εἰκὼν 1016. 9. σ. 526).

Τὴν εἰκόνα δὲ ταύτην μεταβιβάζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον ὁ ἀμφιβληστροειδὴς χιτὼν τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου (Λ. Παπ. τομ. Γ', σ. 554), ἀφ' οὗ κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν αὐτὸς πρῶτον διεγερθεὶς ὑπὸ τῶν νευρικῶν ἰνῶν ἀντιληφθῇ αὐτῆς αὐτόθι (§§ 168. 206. 265—266).

Ἐκ τῶν ἐννέα δὲ στιβάδων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος (Λ. Παπ.Γ',σ.553—4,εἰκ.1016.2. 3.4.5. 6. 7—9·10, σελ. 526) εὐπαθὴς εἶνε ἡ τῶν ῥαβδωτῶν καὶ τῶν κωνικῶν σωματίων, διό, ἵνα καταστῇ ἀντικείμενόν τι ἐναργῶς ὁρατόν, εἶνε ἀναγκαῖα, τάδε: α') ὁ ἀτενισμὸς τοῦ βολβοῦ πρὸς αὐτὸ κατὰ τὴν φορὰν τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος ΠΣ (εἰκ. 1031 σ. 555 ἐν τῇ Ἀνατ. Λ. Παπ. τόμ. Γ'), ὅπως τὸ εἰκόνιον τοῦ ἀντικειμένου σχηματισθῇ ἐπὶ τοῦ βοθρίου τῆς ὠχρᾶς κηλῖδος (Λ. Π. Γ', εἰκ. 1017. 2. σ. 527. εἰκ. 1032. 10. σ. 567. εἰκ. 1037, Π)· β') ἡ ὑπὸ τοῦ φωτὸς προσβολὴ τῶν ῥαβδωτῶν καὶ τῶν κωνικῶν σωματίων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς (Λ. Παπ. ἀνατ. Γ', εἰκ. 1016. 9) καὶ ὁ σχηματισμὸς ἀνεστραμμένων φωτεινῶν σωμάτων ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἔσωθεν ἐπιφανείας αὐτῶν ἤτοι ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου πέρατος τῶν κωνίων καὶ ῥαβδίων τ. ἔ. ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς (Viault,σ. 752. 775. 742)· καὶ γ') ἡ διὰ τῶν ἰνῶν τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου μετάδοσις τῆς ῥηθείσης τῶν ῥαβδωτῶν καὶ τῶν κωνικῶν σωματίων προσβολῆς εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἀναφέροντα πρὸς τὰ ἐκτὸς αὐτὴν κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν.

Οὕτω δὲ τὸ εἰκόνιον ἀναφερόμενον ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀντιστοιχεῖ τῷ ἀντικειμένῳ· νομίζομεν δὲ διὰ τοῦτο, ὅτι ὁρῶμεν τὸ ἀντικείμενον, καίτοι κυρίως εἰπεῖν ὁρῶμεν τὸ ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κατ' ἀντίστροφον διεύθυνσιν ἀναφερόμενον ὑπὸ

ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟ ΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΚΡΙΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Εργ. Δ.της Ιστ. Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τοῦ ἐγκεφάλου εἰκόνιον αὐτοῦ (§ 275), (πρβλ. Λ. Π. Γ', σ. 556—7).

Εἴρηται δ',ὅτι τὸ διοπτρικὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ σύστημα σχηματίζει εἴδωλα τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς (Viault et Jolyet, 773—4)· ὁ δὲ ἀμφιβληστροειδὴς χιτὼν ὡς καὶ πάντα τὰ ἀκροτελεύτια νεύρινα στοιχεῖα τῶν διαφόρων αἰσθητηρίων ὀργάνων, καθ'ἃ ἐν § 87 εἴρηται, εἶνε κατ' οὐσίαν ὄργανον μετατρέπον ὡρισμένα φυσικὰ φαινόμενα εἰς εἰδικὸν αἴσθημα (§§ 98. 168. 264—268).

98. Σχέσις μεταξὺ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς εἰκονίου καὶ τοῦ φυσικοῦ συμβεβηκότος.

Ὡς δ' ἐροῦμεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ, μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ συμβεβηκότος καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος εἰκονίου ἤτοι μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ φαινομένου καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ αἰσθήματος (§ 207) ἀναγκαία ἀναλογία, συγγένεια καὶ σχέσις δὲν ὑπάρχει· εἶνε κοινὴ ὁμολογία πάντων τῶν μεγάλων φυσιολόγων καὶ ψυχολόγων, ἣν κἀγὼ ἀσπάζομαι (242).

Ὡρισμένον τι ἀντικείμενον, φαινόμενον, γνωρίζει ἑαυτὸ τῷ ἐγὼ ἐρεθίζον αὐτό· ἀλλ' ὅμως ἄλλως πως παρίστησιν ἑαυτὸ ἐρεθίζον τὴν νευρίνην οὐσίαν τῆς αἰσθητηρίου συσκευῆς τῆς ὁράσεως, ἄλλως πως τὴν τῆς ἁφῆς, ἄλλως πως τὴν τῆς γεύσεως, ἄλλως τὴν τῆς ὀσφρήσεως καὶ ἄλλως πως τὴν τῆς ἀκοῆς.

Οὕτω δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο ἓν ὂν παρίστησιν ἑαυτὸ τῷ ἐγὼ διὰ μὲν τῆς ὁράσεως ὡς ἔμμορφον φωτεινὸν σῶμα, διὰ δὲ τῆς γεύσεως ὡς χυμόν, διὰ δὲ τῆς ὀσφρήσεως ὡς ὀσμὴν καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς ὡς ἦχον.

Ἀλλὰ κυρίως δύο αἰσθήματα τὸ τῆς ὁράσεως καὶ τὸ τῆς ἁφῆς (§§ 173. 243),μάλιστα τὸ τῆς ὁράσεως, παριστῶσι, τὸ φαινόμενον ὡς μονάδα, ὡς ἄτομον, ὡς ὂν ὅμοιον ἑαυτῷ, ὡς ὂν κείμενον ὑποκειμενο-κατηγορούμενον καὶ δὴ ὡς ὂν ἐμμέσως καὶ καταχρηστικῶς προσωπικόν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ
Ε.Υ.Δ. ΠΣ Κ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

96. Τὸ εἰκόνιον προϊὸν τοῦ φωτός, τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου καὶ τοῦ ἐγώ.

Πῶς ἐνεργεῖ τὸ φῶς πρὸς σχηματισμὸν τοῦ εἰκονίου.
Ἐν τῷ σχηματισμῷ τοῦ εἰκονίου ἐμφαίνεται χαρακτὴρ χημικοῦ φαινομένου.

Τὸ εἰκόνιον δὲ τοῦτο εἶνε προϊὸν τοῦ φωτὸς ἤτοι τοῦ φωτεινοῦ σώματος (§ 95. 2αν), τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς σὺν τῷ ὀπτικῷ νεύρῳ καὶ τοῦ ἐγώ.

Καὶ ἄγνωστον μὲν πῶς ἐνεργεῖ τὸ φῶς ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ἀλλ' ἀγνωστότερον πῶς τὸ ἐγὼ δι' αὐτοῦ δρῶν ἀντιλαμβάνεται τῆς ποιότητος καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς τῆς ὡς εἰκὸς καὶ ἑαυτοῦ οὔσης.

Πάντως ὡς πρὸς τὸ πρῶτον μεταμορφοῦται ἡ κίνησις τοῦ αἰθέρος εἰς νευρικὸν παράγοντα· τοιαύτη τις τοὐλάχιστον ἡ κρατοῦσα δόξα τὴν σήμερον, ὁπότε παραδέχονται, ὅτι αἱ φυσικαὶ δυνάμεις διατηροῦνται καὶ μεταποιοῦνται ἀμοιβαίως καὶ δὴ κατ' ἰσοδυνάμους ποσότητας. Ἀλλ' ἀγνοεῖται ἡ φύσις τῶν διαφόρων δυνάμεων καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν μετατρέπεται μία δύναμις εἰς ἄλλην.

Ὥστε τό γε νῦν ἔχον οὐδὲ λόγος πρέπει νὰ γίγνηται περὶ τοῦ πῶς αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ ἡ κατάστασις αὐτοῦ αὕτη ἐπὶ τοῦ ἐγώ· γιγνώσκομεν ὅμως ὅτι ἡ διὰ τῶν νεύρων διάδοσις παρουσιάζει περίπου τοὺς χαρακτῆρας χημικοῦ φαινομένου διαδιδομένου βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον καθ' ἅπαν τὸ μῆκος τοῦ νεύρου.

Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, πολλοῦ λόγου ἀξία εἶνε ἡ ἐπίγνωσις τῶν χημικῶν φαινομένων, ὅσα συμβαίνουσιν ἐν τῷ ἀμφιβληστροειδεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φωτός.

Παράγεται σταθερῶς ἀείποτε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἄρθρῳ τῶν ῥαβδίων ἐρυθρὰ χρωστικὴ ὕλη, ἣν τὸ φῶς ἀποχρωματίζει (Viault, σ. 780).

Ἐὰν εἴδωλόν τι σχηματισθῇ ἐπὶ ἀμφιβληστροειδοῦς πλήρους τοιαύτης πορφύρας, φωτογραφεῖται ἐπὶ τοῦ ὑμένος τούτου, διότι

ΕΠΑΣ ΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΟΣ
ΕΠΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΟΣ
Ευγ. Δρος Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τὰ μὲν φωτεινότερα τῆς εἰκόνος ἀποχρωματίζουσι τὴν πορφύραν, τὰ δὲ σκοτεινὰ πολλῷ ἧττον ἀποχρώννυνται· οὕτω δὲ σχηματίζεται ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς φωτογραφία τις ὀπτογράφημα καλουμένη, ἥτις ἀντιληπτὴ γιγνομένη ὑπὸ τῆς νοούσης οὐσίας τοῦ ἐγώ, μεταμορφοῦται ἀλλὰ πάντοτε a priori εἰς τὸ εἴδωλον τοῦ αἰτίου τῆς δευτερογόνου ἀλλοιώσεως.

Τοῦ ὀπτογραφήματος δὲ τούτου ὁ σχηματισμὸς καὶ ἡ ἀντίληψις καὶ ἡ εἰς εἴδωλον μεταμόρφωσις γίγνεται σχεδὸν αὐτοστιγμεὶ (πρβλ. Viault et Jolyet, σ. 780).

97. Αἱ ἐντυπώσεις αἱ προερχόμεναι ἐκ τοῦ περιφερικοῦ νευρικοῦ συστήματος ποῦ καταλήγουσι.

Ποῦ καὶ πῶς γίγνονται ἀντιληπταί.
Γνῶσις τοῦ αἰτίου τῶν ἐντυπώσεων.

Ἐν τῇ κεντρικῇ ἑστίᾳ τῆς αἰσθητικότητος τῇ ἐν τῇ φλοιώδει φαιᾷ οὐσίᾳ τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου ἐν τοῖς συνδετικοῖς κέντροις τοῦ Flechsig καταλήγουσιν ἅπασαι αἱ ἐντυπώσεις αἱ προερχόμεναι, 1) ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ νευρικοῦ συστήματος, 2) ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ περιφερικοῦ νευρικοῦ συστήματος (πρβλ. καὶ Paul Flechsig, Die Localisation der geistigen Vorgänge 1896. S. 9).

Αἱ διεγέρσεις δ' αὗται γίγνονται ἀντιληπταὶ ἐν τῇ εἰρημένῃ ἑστίᾳ, ἐν ᾗ ἑδράζεται ἡ χ οὐσία, ἥτις αἰσθάνεται, νοεῖ, βούλεται, ἤτοι τῷ ὀργάνῳ τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν ἀναλόγως 1) τῆς αἰσθητηρίου ἐντυπώσεως, 2) τοῦ νευρικοῦ κέντρου· εἶνε δὲ ἡ αἴσθησις τούτων ἁπτική, ἀκουστική, ὀπτική, γευστικὴ καὶ ὀσμηρά.

Ἡ αἴσθησις δὲ τῶν διεγέρσεων τούτων προξενεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ διεγείροντος αἰτίου· διότι ἡ εἰκὼν αὐτοῦ γίγνεται ἀντιληπτή, αἰσθητή, ἀνακλωμένη οὕτως εἰπεῖν ὡς ὑπὸ κατόπτρου (Βουσάκ. 317—8).

98. Ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ αἴσθησις.

Ἵνα δὲ τὰ κεντρομόλα νεῦρα τὰ ὡς εἴρηται (§ 81) εἰς κύτταρα λήγοντα διεγερθῶσι, δέον νὰ ἀλλοιωθῶσιν· ἡ δ' ἀλλοίωσις αὐτῶν αὕτη ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι γίγνε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΓ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Ο. ΠΕΤΣΙΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΓ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ.ΤΡΣ Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ται ἀφ' ἑαυτῆς κατὰ σταθεροὺς φυσιολογικοὺς καὶ παθολογικοὺς νόμους, (§§ 61—63), ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι ἐξ αἰτίου ἐξωτερικοῦ δυναμένου νὰ δράσῃ ἢ ἐν τῷ περιφερικῷ πέρατι τῶν νεύρων τούτων ἤτοι ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις ὀργάνοις ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ σημείῳ κειμένῳ κατὰ τὸ μῆκος αὐτῶν (Βουσάκ. Φυσιολ. σ. 36—37).

Ἐκ τῆς θέσεως δέ, ἐν ᾗ κεῖται ἡ δρῶσα αἰσθητικὴ οὐσία, χαρακτηρίζεται καὶ ἡ αἴσθησις (οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ αἰτίου ὡς δοξάζουσί τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀοίδιμος Κ. Βουσάκης. Φυσιολ. 317—8).

Ἡ αἰσθανομένη οὐσία δρᾷ ἐν δυσὶ σημείοις τοῦ ὑπ' αὐτῆς διωργανισμένου σώματος: 1ον ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι, ἰδίως ἐν τῇ φλοιώδει φαιᾷ οὐσίᾳ τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου: ἐν τοῖς προβλητικοῖς καὶ συνδετικοῖς κέντροις τοῦ Flechsig (§ 60)· 2ον ἐν τῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι· ἐν μὲν τῇ 1ῃ περιπτώσει ἡ αἴσθησις λέγεται ἐσωτερική, ἐν δὲ τῇ 2ᾳ ἐξωτερική· ἀλλὰ τὸ περιφερικὸν νευρικὸν σύστημα διαιρεῖται φύσει εἰς δύο τμήματα· ὧν τὸ μὲν ἓν ἀποτελοῦσι τὰ αἰσθητήρια νεῦρα τὰ κείμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος (αἰσθητήρια ὄργανα), τὸ δ' ἕτερον τὰ αἰσθητικὰ νεῦρα τὰ κείμενα καθ' ὅλας τὰς λοιπὰς χώρας αὐτοῦ (πρβλ. Fr. Kirchner, Psych. S. 149).

Ὡς ἐκ τῆς θέσεως δὲ τῶν τμημάτων τούτων καλεῖται τὸ μὲν 1ον ἐξωτερικὸν περιφερικὸν νευρικὸν σύστημα, τὸ δὲ 2ον ἐσωτερικὸν περιφερικὸν νευρικὸν σύστημα.

Οὕτω δ' ἡ αἴσθησις ἐπιτελεῖται 1) ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι ἰδίως ἐν τῇ φλοιώδει φαιᾷ οὐσίᾳ τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου: ἐν τοῖς προβλητικοῖς καὶ συνδετικοῖς κέντροις τοῦ Flechsig· 2) ἐν τῷ ἐσωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι· 3) ἐν τῷ ἐξωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι.

Καὶ ἐν μὲν τῇ 1ῃ περιπτώσει ἡ αἴσθησις ἐπιτελεῖται τῶν νευρικῶν κυττάρων καὶ νευρικῶν ἰνῶν ἀλλοιουμένων ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ἢ ὑπὸ τῶν κεντρομόλων νεύρων τοῦ περιφερικοῦ νευρικοῦ συστήματος ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων: ἐξωτερικῶν τε καὶ ἐσωτερικῶν· ἐν δὲ τῇ 2ᾳ ἀφ' ἑαυτῶν κατὰ φυσιολογικοὺς καὶ παθολογικοὺς νόμους· ἐν δὲ τῇ 3ῃ ὑπ' αἰτίου δρῶντος ἔξωθεν.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Διὰ ταῦτα ἡ αἴσθησις τοῦ ἐσωτερικοῦ περιφερικοῦ νευρικοῦ συστήματος θεωρουμένη ὑπό τε φυσιολόγων καὶ ψυχολόγων ὡς ἐσωτερικὴ συμπτύσσεται (ἴσως οὐκ ὀρθῶς) μετὰ τῆς 1ης τῆς ὄντως ἐσωτερικῆς.

Ἀλλ' ὅμως αἱ δύο αὗται αἰσθήσεις δὲν εἶνε κυρίως δύο, ἀλλὰ μόνον μία, διότι ἡ αἰσθανομένη οὐσία κεῖται μὲν κυρίως ἐν τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι, ὡς ἀποδεικνύεται πειραματικῶς, ἀλλ' ἡ φλοιώδης οὐσία, ἐν ᾗ κυρίως ἐκ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐδράζεται ἡ αἰσθητικότης, προσεκβάλλεται καὶ σχηματίζει τὰ κεντρομόλα νεῦρα σὺν τοῖς μεταπεπλασμένοις αὐτῶν πέρασιν (§ 80).

Κατὰ ταῦτα δύναταί τις εἰπεῖν, ὅτι τά τε αἰσθητήρια ὄργανα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ἐξωτερικὸν περιφερικὸν νευρικὸν σύστημα, τά τε αἰσθητικὰ νεῦρα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ἐσωτερικὸν περιφερικὸν νευρικὸν σύστημα εἶνε μέρος τῆς αἰσθανομένης ταύτης οὐσίας.

Ὥστε λέγων ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν αἴσθησιν ἐννοῶ αὐτὸ τὸ ἐγὼ (§ 32. 33. 79. 161)· ἀλλ' ἐν μὲν τῇ 1ῃ περιστάσει δρῶν ἐν τῇ φλοιώδει οὐσίᾳ τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι καὶ ἔχον ἀντικείμενον ἑαυτὸ κατὰ τὴν διπλῆν αὐτοῦ φύσιν, πνευματικήν τε καὶ (διωργανισμένην) σωματικήν, ἐν δὲ τῇ 2ᾳ δρῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι, ἐν τοῖς μεταπεπλασμένοις πέρασι τῶν προσεκβεβλημένων μερῶν τῆς φλοιώδους οὐσίας τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου καὶ ἔχον ἀντικείμενον τὸ οὐκεγὼ καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.

Διὸ τὸ ἐγὼ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως κτᾶται τὴν ὁλικὴν ἀντίληψιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὀργανικῆς ὑπάρξεως καὶ ζωῆς (πρβλ. Josef Müller, S. 48), διότι ἐκ τῆς ζωϊκῆς ἀλληλεπιδράσεως ἥτις εἶνε συνεχὴς σειρὰ σωματικῶν ἀλλοιώσεων (ἀναπνοή, κυκλοφορία τοῦ αἵματος, μεταβολὴ τῆς ὕλης κτλ.) καὶ ἥτις προξενεῖται μὲν διὰ τῶν αἰσθητικῶν νεύρων τοῦ ἐσωτερικοῦ περιφερικοῦ νευρικοῦ συστήματος, γίγνεται δὲ ἀντιληπτὴ διὰ τῆς φλοιώδους οὐσίας ἢ μᾶλλον διὰ τοῦ ἐγὼ τοῦ διὰ τῆς φλοιώδους οὐσίας δρῶντος, ἐκπέμπεται διαρκῶς ῥεῦμα σωματικῶν αἰσθημάτων ποικιλωτάτου εἴδους.

Τὴν καθόλου δὲ ταύτην ἐντύπωσιν πάντων τῶν συγχρόνων αἰσθημάτων καλοῦσιν οἱ φυσιολόγοι καὶ οἱ ψυχολόγοι κοινὸν αἴ-

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ιωάν. Δάμης κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σθημα ἢ κοινὸν συναίσθημα (πρβλ. Lefert, Φυσιολογ. § 258. σ. 263—4. O. Funke Physiologie. II. Bnd § 186. S. 67—75).

Τὸ κοινὸν τοῦτο αἴσθημα φέρει ἡμῖν πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸ συνειδὸς οὐ μόνον ὅτι ζῶμεν, ἀλλὰ καὶ πῶς ζῶμεν.

Ὅθεν δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ τὸ αἴσθημα τοῦτο ὀρθῶς ζωτικὸν αἴσθημα, βαρόμετρον τῆς ἡμετέρας ψυχικῆς ἀλληλεπιδράσεως, ζωτικὸν συνειδός, φυσιολογικὸν κλίμα (πρβλ. Fr. Kirchner. Psych. S. 149).

Τὸ συνεχὲς δ' αὐτοῦ ἐγγυᾶται ἡμῖν ἐκ σωματικῆς ἐπόψεως τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἡμετέρου ἐγώ.

Διὰ δὲ τῆς ἐξωτερικῆς γνωρίζει τὸ οὐκεγὼ καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ (πρβλ. Βουσάκ. Φυσιολογ. 406—7. Kirchner, Psych. S. 149.—Helmholtz, Vorträge. II. S. 31.—Josef Müller, Syst. d. Philos. S. 48).

99. Τί εἶνε ἐσωτερικὴ αἴσθησις.

Ἐκ τῶν ἤδη εἰρημένων γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ αἴσθησις εἶνε αἰσθητικὴ δύναμις, νοοῦσα φύσις (Werdermann, Darstellung der Phil. S. 140), εἶνε ἡ δύναμις τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι ἐκείνου, ὅπερ παρίστησιν ἑαυτὸ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν κέντρων, τῇ φλοιώδει φαιᾷ οὐσίᾳ τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου· διὸ καὶ τοῖς ἀντικειμένοις τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως ἀνήκουσι πᾶσαι αἱ ἐσωτερικαὶ καταστάσεις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, τοῦ νοεῖν, συναισθάνεσθαι καὶ βούλεσθαι· περαιτέρω αἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ γεννώμεναι παραστάσεις καὶ λοιπὸν καὶ ἐκεῖνα τὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα παράγουσιν ἢ φαίνονται παράγοντα τὰς παραστάσεις ταύτας μεμονωμένας ἢ ἔν τισι συνδέσεσι μετ' ἀλλήλων. (T. L. H. Feder, Logik und Metaphysik, § 14. S. 18—9).

100. Τί εἶνε ἐξωτερικὴ αἴσθησις.

Ἐξωτερικὴ δ' αἴσθησις εἶνε ἡ δύναμις τοῦ δέχεσθαι ἐν τῷ ἐξωτερικῷ περιφερικῷ νευρικῷ συστήματι αἰσθήματα καὶ παραστάσεις (ἐποπτείας) ἐκείνου, ὅπερ διατίθησιν ἐμμέσως ἢ ἀμέσως τὰ αἰσθητικὰ μέρη τοῦ σώματος (τὰ αἰσθητήρια ὄργανα) (πρβλ. Feder, Log. u. Metaph. § 13. S. 16. καὶ Lefert, Φυσιολογ. § 258—

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΡΘΟΥΝΤΗΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ
ΕΣΑΔΑ Ιωαν.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

261. σ. 263—265. καὶ § 257 σ. 263. Βουσάκ. σ. 406—7)· διὸ καὶ τοῖς ἀντικειμένοις τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως ἀνήκουσι 1) τὸ φῶς, τὰ χρώματα, τὰ σχήματα, αἱ μορφαί, 2) οἱ ἦχοι, 3) αἱ ὀσμαί, 4) οἱ χυμοί, 5) αἱ ἁφαί.

Ἀλλ' ἐν τῇ γεννήσει τῶν αἰσθημάτων καὶ παραστάσεων τοῦ εἴδους τούτου ἀπαιτεῖται μεγίστη προσοχή: πρέπει ὁ φιλοσοφῶν νὰ διακρίνῃ καλῶς τὸ ἐξωτερικὸν ἀντικείμενον, ὅπερ διατίθησιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως αὐτόν· τὴν ἀλλοίωσιν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὀργάνῳ, ἥτις ὀνομάζεται ἐξωτερικὴ ἐντύπωσις· τὴν ἐπὶ ταύτην ἀναφερομένην τροποποίησιν τῶν ἐσωτάτων ὀργάνων, ἥτις καὶ ὑλικὴ παράστασις ὀνομάζεται· τοῦτο, ὅπερ εἶνε κυρίως αἴσθημα, ἤτοι τὴν ἀντίληψιν (Perception) ἢ αἴσθησιν (Verspürung) ἀλλοιώσεως τῆς ἰδίας (ὑποκειμενικῆς) καταστάσεως κατὰ τὸ πλεῖστον εὐαρέστου ἢ δυσαρέστου.

Ὅτι δὲ τὸ ἓν ῥυθμίζεται κατὰ τὸ ἕτερον καὶ ἄρα ἐξήρτηται ἐκ τούτου, κεῖται ἐκτὸς ἀμφιβολίας· ἀλλὰ πῶς μεταξὺ ἀλλήλων συνάπτονται καὶ πῶς ἐξ ἀλλήλων γεννῶνται, δὲν ἔχει καταληφθῆ ἀκόμη τελείως δι' οὐδεμιᾶς τῶν πρὸς τοῦτο ἐφηρμοσμένων ὑποθέσεων (πρβλ. καὶ Feder, Log. und Metaph. § 13 S. 16—18).

Οὕτω δ' ἡ χ (νοοῦσα) οὐσία χρωμένη τῇ ψ (τῇ ὕλῃ) οὕτω διωργανισμένη ἐκφαίνει, ἐξωτερικεύει, ἑαυτὴν ὡς ἐγώ, ὡς ὂν συνειδὸς ἑαυτό, ὡς ὂν κεκτημένον αὐτενέργειαν, ἑνότητα καὶ ταυτότητα, ἐξ ὧν ἡ αὐταισθησία αὐτῆς ἡ αὐταντιληψία καὶ ἡ αὐτονοησία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ τοῦ ἐγὼ ἰδίᾳ καὶ περὶ ὑπάρξεως, οὐσίας καὶ φύσεως τοῦ οὐκεγὼ σχετικοῦ τε καὶ ἀπολύτου γενικῶς.

§§ 101—122.

101. Τὸ ἐγὼ διπλοῦν: φαινόμενον καὶ νοούμενον.

Τὸ φαινόμενον ἐξαγγέλλει διπλῆν ἀλλοίωσιν: τὴν μὲν αὐτόγονον, τὴν δὲ ἑτερόγονον.
Πηγὴ ἑκατέρας.
Συνειδός, αὐτοσυνειδός, ἑτεροσυνειδός.

Τὸ ἐγὼ νοητέον διπλοῦν: φαινόμενον καὶ νοούμενον· τὸ ἐγὼ ὡς

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΩΣΤΑΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΕΦΔ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τοιοῦτον εἶνε παράστασις καὶ δὴ μορφὴ τοῦ νοουμένου· οὕτω δὲ τὸ νοούμενον ἐξωτερικεύεται διὰ τοῦ φαινομένου ἐγώ· τὸ νοούμενον ἐγὼ ὡς οὐσία, ὡς ἐνεργεῖν, κέκτηται φύσει τὴν αὐταισθησίαν, αὐταντιληψίαν καὶ τὴν αὐτονοησίαν.

Τὸ φαινόμενον ἐγὼ ἐξαγγέλλει διπλῆν ἀλλοίωσιν, καὶ δὴ διάθεσιν: τὴν μὲν συγγενῆ, αὐτοφυᾶ, αὐτόγονον, αὐτότοκον, τὴν δὲ ἑτερογενῆ, ἑτεροφυᾶ, ἑτερόγονον, ἑτερότοκον.

Καὶ ἡ μὲν 1η πηγάζει ἐκ τῆς αὐτενεργείας τοῦ νοουμένου· διότι τὸ νοούμενον ἐγὼ ὡς αὐτενέργεια διατίθησιν a priori αὐτὸ ἑαυτό· διατίθησι δὲ μονοειδῶς· οὕτω δὲ διατελεῖ διηνεκῶς ἠλλοιωμένον καὶ δὴ διατεθειμένον μονοειδῶς.

Καὶ ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἀλλοιοῦν καὶ ἀλλοιούμενον, διατιθὲν καὶ διατιθέμενον εἶνε τὸ αὐτό, ἡ ἀλλοίωσις καὶ ἡ διάθεσις αὕτη εἶνε αὐταλλοίωσις καὶ αὐτοδιάθεσις.

Ἡ δὲ 2α πηγάζει ἐκ τῆς ἐνεργείας ἑτέρου τινὸς ἐκτὸς τοῦ ἐγὼ κειμένου: τοῦ οὐκεγώ.

Τὸ οὐκεγὼ νοεῖται ὡσαύτως ὡς ἐνέργεια· ἐπιδρῶν δὲ ἐπὶ τὸ ἐγὼ καὶ ἀλλοιοῦν καὶ διατιθὲν αὐτὸ πολυειδῶς ἐπιφέρει καὶ ἀλλοίωσιν καὶ διάθεσιν ἀνάλογον, πολυειδῆ· καὶ ἐπειδὴ ἕτερον εἶνε τὸ ἀλλοιοῦν, καὶ τὸ διατιθὲν καὶ ἕτερον τὸ ἀλλοιούμενον καὶ τὸ διατιθέμενον, ἡ ἀλλοίωσις αὕτη εἶνε ἑτεραλλοίωσις καὶ ἑτεροδιάθεσις, ἑτερόγονος, ἑτερότοκος ἀλλοίωσις καὶ διάθεσις.

Ἡ ἀντίληψις δὲ τῆς διπλῆς ταύτης καταστάσεως καλεῖται γενικῶς μὲν συνειδός· ἰδίᾳ δὲ τῆς μὲν 1ης αὐτοσυνειδός, ὅπερ δύναται νὰ κληθῇ καὶ ἐσωτερική, πνευματική, ψυχικὴ ἀντίληψις· τῆς δὲ 2ας ἑτεροσυνειδός, ὅπερ ὡσαύτως δύναται νὰ κληθῇ καὶ ἐξωτερική, σωματικὴ ἀντίληψις (πρβλ. Herm. Wolff, Specul. u. Philos. II. S. 77—78. πρβλ. καὶ Schöler, S. 80. 147. Josef Müller, Syst. der Philos. S. 10—28)· καὶ τὸ αὐτοσυνειδὸς καὶ τὸ ἑτεροσυνειδὸς εἶνε ἄμεσον εἰδέναι περὶ τοῦ εἶναι· τὸ μὲν 1ον τοῦ ἐγὼ, τὸ δὲ 2ον τοῦ ἑτέρου ἐκείνου τοῦ ἐκτὸς τοῦ ἐγὼ κειμένου, τοῦ οὐκεγώ.

Θεωρῶ δὲ καὶ τοῦτο κἀκεῖνο ὡς ἄμεσον εἰδέναι, καθ' ὅσον τὸ ἐγὼ εὑρίσκει ἑαυτὸ ὁμοίως ἠλλοιωμένον καὶ διατεθειμένον ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι καὶ σύναμα σύνοιδεν, ὅτι ἐν μὲν τῇ 1ῃ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ο ΠΠΥΣΙΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ Ε.ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗ ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

περιπτώσει αἴτιον τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς διαθέσεως αὐτοῦ εἶνε αὐτὸ τοῦτο, ἐν δὲ τῇ 2α τὸ ἕτερον ἐκεῖνο, τὸ οὐκεγὼ (Wolff, ἔνθ' ἀν. II. 209. πρβλ. καὶ Shöler 80—82. 139. Ferri παρὰ Shöler S. 127—128. Filippo Masci αὐτόθι S. 128—9. Giovani Cesca παρὰ Schöler, S. 129—130).

102. Τί κυρίως εἶνε τὸ συνειδός.

Τὸ συνειδὸς εἶνε κυρίως αὐτοσυνειδός· ἀλλὰ τὸ ἐγὼ εἰδὸς ἑαυτὸ οἶδε συγχρόνως καὶ τὸ οὐκεγὼ ἐπιδρῶν ἐπ' αὐτὸ ἀλλοιοῦν καὶ διατιθὲν αὐτό.

Διὸ μὴ λαμβανομένης ποσῶς ὑπ' ὄψει τῆς ἀναφορᾶς τοῦ οὐκεγὼ ἐπὶ τὸ ἐγὼ ἤτοι λαμβανομένου ὑπ' ὄψει μόνον τοῦ ἀποτελέσματος, συνειδὸς σημαίνει ἁπλῆν γνῶσιν· διότι καὶ τὸ ἄλογον ζῷον καὶ τὸ ἀτελέστατον, εἰ καὶ τὸ τελευταῖον θεωρεῖται κατὰ τὸν B. Carneri (Empfindung und Benwestein. S. 16) ἀμφίβολον, λαμβάνει γνῶσιν τῶν περὶ αὐτὸ ἀντικειμένων διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου: μόνον ἀγνοεῖ τοῦτο (Fr. Kirchner, Metaph. S. 226α Wolff. Specul, u. Philos. II. S. 209—210. πρβλ. Zimmermann, Philosoph. Propädeutik. § 67 καὶ Hartsen, Untersuchungen über Psychologie.S. 33. καὶ Reklam παρ' Hartsen, αὐτόθι S. 34—6. Wundt, Grundzüge, 1887. 3. Aufl. Bnd. I. S. 23. Grundriss der Psychologie. 2 Aufl. 1897. § 19. καὶ παρὰ Schöler, S. 113—7. J. G. Heinrich Feder, Log. und Met. 1792 § 53—7. S. 266—273. Ludwig Weis, Auti-Materialismus, 1871. Bnd. I. S. 60—66. 69. 70. Mill. παρὰ Schöler, Kritik der wissenschaftlichen Erkenntnisse. S. 144. J. Béclard, Physiologie, p. 1088).

Οὐ μόνον δὲ τὸ ἄλογον ζῷον ἀγνοεῖ, ὅτι πᾶν ὅ,τι γνωρίζει, γνωρίζει γνωρίζον ἑαυτό, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδίον οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶς ηὐξημένος ἀμοιρῶν τῶν πρὸς τοῦτο ψυχολογικῶν, φυσιολογικῶν, φυσικῶν καὶ μεταφυσικῶν γνώσεων, ὥστε ἡ αὐτοσυνειδησία δύναται καὶ νὰ μὴ ἐπιγινώσκηται· ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ τὸ συνειδὸς θὰ ἠδύνατο νὰ κληθῇ ἀσυνείδητον, ἐξ οὗ πηγάζουσιν ἀσυνείδητα γεγονότα (πρβλ. καὶ Wolff. Specul. u.Philos, Bnd. II.S. 179).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ 2006

Τὸ ἀσυνείδητον δὲ τοῦτο συνειδὸς διαφέρει, ὡς αὐτόδηλον, τοῦ τοῦ Hartmann (Philosophie des Unbewussten 8. Aufl. 1878. 2 Bnde) καὶ τοῦ συνήθους τοιούτου λεγομένου (πρβλ. Fr. Kirchner, Psychologie, S. 52—56. πρβλ. Schöler, ἔνθ' ἀν. S. 25).

Ἡ αὐτογνωσία δ' εἴτε ἐπιγιγνωσκομένη εἴτε ἀγνοουμένη εἶνε τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ τὸ ἐγὼ γινώσκει τὸ οὐκεγὼ (πρβλ. Heinrich Bitter, Logik und Metaph. I. § 105. S. 117. Heinrich v. Schöler, Kritik der wissenschaftlichen Erkenntnisse S. 22).

103. Τὸ συνειδὸς ἄμεσος σύνθεσις τοῦ εἰδέναι καὶ εἶναι.

Ὁ τρόπος τῆς συνθέσεως αὐτῶν ἀκατάληπτος.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐγὼ συνειδὸς ἑαυτὸ ἠλλοιωμένον καὶ διατεθειμένον εἴτε ὑφ' ἑαυτοῦ εἴτε ὑφ' ἑτέρου τινός, ἐστί, τὸ δὲ εἰδέναι καὶ εἶναι δὲν εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ δύο διάφορα πράγματα, ἕπεται, ὅτι τὸ συνειδὸς καὶ ἐν τῇ 1ῃ περιπτώσει αὐτοσυνειδὸς = ἐσωτερικὴ ἀντίληψις καὶ ἐν τῇ 2ᾳ ἑτεροσυνειδός = ἐξωτερικὴ ἀντίληψις, εἶνε ἄμεσός τις σύνθεσις τοῦ εἰδέναι καὶ εἶναι (Herm. Wolff. Specul. und Philosophie. Bnd. II. S. 178. 215).

Ὁ τρόπος δὲ καθ' ὃν γίγνεται ἡ σύνθεσις τοῦ εἰδέναι καὶ εἶναι εἶνε ἀπολύτως ἀκατάληπτος καὶ ὡς τοιοῦτος τέλεον ἀνερμήνευτος.

Διότι, ἵνα ἐξηγήσῃ τις τὸ πότε καὶ πῶς ἔχει ἔλθει πρὸς τὸ συνειδὸς θὰ ἔδει νὰ ἔχῃ ἕτερον τοιοῦτον, ἵνα διὰ τούτου γνωρίσῃ τὴν γέννησιν ἐκείνου (πρβλ. Krug. philosophisches Lexikon. Bnd I. S. 350. Her. Wolff. Specul. und. II. S. 192. 203).

Λοιπὸν ἡ ἀρχὴ τοῦ συνειδότος εἶνε τελείως ἄγνωστος (πρβλ. Schöler-Kritik. S. 129—130)· διὸ τὸ ἐγὼ τὸ ὑποκείμενον τοῦ συνειδότος προϋποτίθεται ὡς τὸ 1ον, ὡς ὁ ἀπόλυτος ὅρος τοῦ εἰδέναι, ὡς ὁ γεννήτωρ ἅμα δὲ καὶ ὁ φορεὺς τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ νοεῖν, τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν κατηγοριῶν, δι' ὧν ἀναπαράγει ἐν ἑαυτῷ τὸ οὐκεγώ· διὰ τοῦτο κεῖται ἐκτὸς τῶν κατηγοριῶν καὶ λοιπῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ νοεῖν (πρβλ. Fr. Kirchner, Metaphys. S. 219—220, Mellin, Encyclop. Lex. der crit. Phi-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΑΝ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006